

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNA I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
OPĆINA LUKAVAC**

**STRATEŠKI PLAN INTERNE REVIZIJE
2022-2024**

Lukavac, decembar 2021. godine

SADRŽAJ

UVOD	1
Pregled	1
1.2. Struktura, funkcija i predmet interne revizije u organizaciji	1
II. PREGLED AKTIVNOSTI ORGANIZACIJE	2
2.1. Ciljevi Općine Lukavac	3
2.2. Očekivane izmjene u organizaciji	4
2.3. Stanje razvoja finansijskog upravljanja i kontrole	4
III. CILJEVI ODJELJENJA ZA INTERNU REVIZIJU	5
IV. REVIZORSKI UNIVERZUM I UTVRĐIVANJE RIZIKA	7
V. PROCJENA RIZIKA	7
V.1. Faktori rizika	8
V.2. Rezultati procjene rizika za potrebe strateškog planiranja	9
VI. REVIZORSKI PRISTUP	11
VI.1. Popis revizijskih područja sa rasporedom revidiranja	11
VII. KADROVSKE POTREBE ODJELJENJA ZA INTERNU REVIZIJU	14
7.1. Utvrđivanje mogućeg broja revizorskih dana u periodu 2022.do 2024.godine.....	14
7.2. Obračun potrebnog vremena za revizijske aktivnosti u prvoj godini provođenja Strateškog plana.....	14
VIII.AŽURIRANJE STRATEŠKOG PLANA I VEZA SA GODIŠNJIM PLANOM	15
IX. ZAKLJUČAK.....	15

UVOD

Pregled

Interna revizija je nezavisno, objektivno uvjeravanje i konsultantska aktivnost kreirana sa ciljem da se doda vrijednost i unaprijedi poslovanje Općine i njenih organizacionih dijelova. Interna revizija pomaže organizaciji u ostvarivanju ciljeva primjenom sistematičnog i disciplinovanog pristupa ocjeni i poboljšanju efikasnosti procesa upravljanja rizikom, kontrolama i procesima rukovođenja.

Zakonom o internoj reviziji u javnome sektoru u Federaciji BiH uređuje se nadležnost, principi, uspostavljanje, procedure i aktivnosti interne revizije, te izvještavanje i druga pitanja vezana za internu reviziju u javnome sektoru na području Federacije BiH.

Jedna od osnovnih aktivnosti interne revizije jeste planiranje (strateško i godišnje), a kojim se definišu aktivnosti Odjeljenja za internu reviziju na ostvarivanju ciljeva radi ispunjenja svoje funkcije.

U ovom Strateškom planu predstavljeni su najvažniji ciljevi, prioriteti i predmet aktivnosti interne revizije Općine Lukavac za period 2022-2024 godina.

Ciljevi, prioriteti i predmet aktivnosti interne revizije su dosljedni ciljevima i planovima Općine Lukavac koji su propisani Strategijom integriranog razvoja općine Lukavac za period 2019-2027 godina, Lokalnim planom za borbu protiv korupcije Općine Lukavac donesenim 26.07.2017.godine, Akcionim planom za borbu protiv korupcije u općinskoj upravi Općine Lukavac 2017-2019 (akt. br.02-49-1625/17-1 od 07.11.2017.g.) i Budžetom općine Lukavac za period 2022-2024.godina.

Strateški plan je sastavljen na osnovu procjene rizika i u skladu sa Zakonom o internoj reviziji u javnome sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu Zakon o internoj reviziji)- Sl. novine FBiH br. 47/08 i 101/16, Metodologijom rada interne revizije u javnom sektoru Federacije BiH (Sl. novine FBiH br. 13/12, 93/13 i 93/15), Standardizacija profesionalnu praksu interne revizije (Sl. novine FBiH 93/13), Etičkim kodeksom za interne revizore u Federaciji BiH (Sl. novine FBiH br. 93/13), Priručnikom za procjenu rizika i planiranje interne revizije u javnome sektoru u Federaciji BiH (Sl. novine FBiH br. 106/14) i Poveljom interne revizije Općine Lukavac br. 02-05-3-2995/19 od 29.03.2019.godine.

Strateški plan se odnosi na period 2022-2024 godinu.

1.2. Struktura, funkcija i predmet interne revizije u organizaciji

Funkciju interne revizije u organizaciji obavlja Odjeljenje za internu reviziju koje je uspostavljeno u skladu sa Zakonom o internoj reviziji, Pravilnikom o kriterijima za uspostavljanje jedinica za internu reviziju u javnome sektoru u FBiH (Sl. novine br. 82/13 i 74/14), Odlukom o osnivanju Odjeljenja za internu reviziju (Sl. glasnik Općine Lukavac br. 5/17), Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji jedinstvenog organa državne službe općine Lukavac (Sl. glasnik općine Lukavac br. 3/19, 10/19, 11/19 i 1/20) i Poveljom interne revizije općine Lukavac (akt br. 02-05-2995/19 od 29.03.2019.g)

Odjeljenje za internu reviziju općine Lukavac je osnovano u skladu sa pozitivnom zakonskom regulativom Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji (Sl. glasnik Općine Lukavac 1/18) i djeluje od 01.01.2018.godine. Odjeljenje ima status Službe i sistematizovana su 3

/tri/ radna mjesta, od toga 1 /jedan/ rukovodilac – Glavni interni revizor i 2 /dva/ Interna revizora –jedan diplomirani ekonomista i jedan diplomirani pravnik. Na ovakvu uspostavu Odjeljenja CHJ FMF (Centralna harmonizacijska jedinica Federalnog ministarstva finansija) dala je pozitivno Mišljenje (akt br. 10-14-7-1115/18 B.I. od 22.01.2018.godine) u dijelu koji se odnosi na organizacijsku i funkcionalnu neovisnost. Zamjerka CHJ-u se odnosila na neusklađenost isunjavanja posebnih uslova za vršenje poslova Internog revizora. U 2018-toj godini Odjeljenje je imalo jednog uposlenog na poziciji Interni revizor, a od 07.03.2019. godine popunjeno je i mjesto Glavnog internog revizora. Glavni interni revizor i Interni revizor ispunjavaju uvjete predviđene Pravilnikom o uslovima za obavljanje interne revizije u javnome sektoru u FBiH (Sl. novine FBiH br. 95/15 i 48/17) tj. posjeduju Certifikate ovlaštenih internih revizora za javni sektor, izdatih od Federalnog ministarstva finansija, kao i zadovoljavajući stepen znanja engleskog jezika.

Saglasno važećim propisima ,Odjeljenje za internu reviziju vrši provjeru postojanja i funkcionisanja sistema internih kontrola i ocjene istih. Navedene dužnosti osiguravaju se obavljanjem interne revizije svih organizacionih jedinica, programa , aktivnosti i postupaka u matičnoj organizaciji.

Odjeljenje za internu reviziju ima planirane i ostale aktivnosti koje je u obavezi provoditi, a to su:

- ad hoc revizije (revizije po nalogu Općinskog načelnika);
- ažuriranje Strateškog plana i izradu Godišnjih planova rada Odjeljenja za internu reviziju ;
- izvještavanje prema CHJ FMF (Centralnoj harmonizacijskoj jedinici Federalnog ministarstva finansija) i suradnja sa istom u svim bitnim pitanjima koje se odnose na internu reviziju;
- davanje mišljenja na provođenje preporuka u skladu sa Pravilnikom o obliku, sadržaju ,načinu popunjavanja i predaji Izjave o fiskalnoj odgovornosti (Sl. novine FBiH br. 34/14);
- praćenje provođenja preporuka i izvještavanje Općinskog načelnika ;
- kontinuirano stručno usavršavanje;
- praćenje izmjene zakonske regulative na federalnom, kantonalom i općinskom nivou;
- suradnja sa Uredom za reviziju institucija u FBiH;
- uspostava suradnje sa drugim Jedinicama , Službama i Odjeljenjima interne revizije kako na federalnom tako i na državnom nivou

II. PREGLED AKTIVNOSTI ORGANIZACIJE

Odjeljenje za internu reviziju provodi strateško planiranje tako što obavlja pregled ciljeva ,organizacionih jedinica i aktivnosti organizacije. Pregled je zasnovan na informacijama koje su prikupljane:

- putem analize rezultata iz predhodne revizije Ureda za reviziju institucija Federacije BiH ,
- Programa rada Općinskog načelnika , Planiranog Bužeta općine i ostalih planskih dokumenata ;
- na osnovu analize rezultata iz predhodnih revizija;
- dostupne javne informacije i drugi izvori.

2.1. Ciljevi Općine Lukavac

Strateški ciljevi Općine Lukavac definisani su dokumentom Strategija razvoja općine Lukavac 2019-2027 godina. Dokument je usvojen od strane Općinskog vijeća.

Na osnovu ovog strategijskog dokumenta Općinski načelnik za svaku godinu sačinjava Program rada kojim se utvrđuju strateški pravci, smjernice i opredjeljenje programskog djelovanja, a na osnovu analize ukupnih rezultata za predhodnu godinu, ocjeni stepena realizacije planiranih kapitalnih investicija, suradnji sa ovlaštenim organima mjesnih zajednica i utvrđenim prioritetima aktivnosti mjesnih zajednica na području općine.

Programski ciljevi:

- **Aktivnosti na unapređenju funkcionisanja općinskih organa uprave** koje će se ogledati u implementaciji Zakona o principima lokalne samouprave; unapređenju normativnog uređivanja kroz usklađivanje rada i funkcionisanja u skladu sa Zakonom o državnoj službi; sprovođenja sistema elektronskog upravljanja podacima u smislu efikasnijeg rada i smanjenju rokova izvršavanja upravnih postupaka; kontinuiranu racionalizaciju rada općinske uprave u njenom materijalnom, tehničkom i kadrovskom jačanju; poboljšanje Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji službi za upravu; unapređenju saradnje sa višim nivoima vlasti
- **Razvoj poduzetništva i zapošljavanje** koje proističe od strateškog opredjeljenja općine Lukavac ka razvoju industrije, poljoprivrede, malih i srednjih preduzeća i turizma, a ogledat će se u podsticanju privrednika za otvaranje malih i srednjih preduzeća; aktivnosti na implementaciji Odluke o pristupanju izradi Regulacionih planova; nastavak aktivnosti na definisanju nove i uređenju postojeće poslovne zone; u saradnji sa Mjesnim zajednicama nastaviti uspostavljanje novih putnih komunikacija ka obradivom zemljištu; jačanje kooperantskih odnosa između poljoprivrednih proizvođača, prerađivača i otkupljivača; podržavati zajedničke nastupe privrednika i proizvođača na Sajmovima; rješavanje problema vodosnab-dijevanja grada i prigradskih naselja pitkom vodom, realizacija projekta „Odvodnja otpadnih i oborinskih voda“; realizacija programa razvoja turizma putem Turističke zajednice općine Lukavac; finansiranje volonterskog rada mladih sa visokom stručnom spremom;
- **Kapitalni projekti**, tj ulaganje finansijskih sredstava u izgradnju i rekonstrukciju vodovoda, asfaltiranje ulica i puteva; projektovanje i izgradnja kanalizacione mreže; proširenje i rekonstrukcija toplovodne mreže; uređenje i opremanje građevinskog zemljišta; regulacija riječnih vodotoka i bujičnih potoka; projektovanje, proširenje i modernizacija ulične rasvejte; podrška vjerskim zajednicama; podrška održivom povratku
- **Zaštita okoliša i održivog upravljanja prirodnim resursima** koji će se ogledati u rješavanju problema odlaganja komunalnog i industrijskog otpada; unapređenje komunalne infrastrukture u cilju zaštite okoliša i poboljšanja energetske efikasnosti, zaštita od prirodnih i drugih nesreća kao što su poplave, sanacija klizišta, degradacija zemljišta; sanacija postojeće deponije komunalnog otpada „potočari“ i iznalaženje nove lokacije u saradnji sa višim nivoima vlasti; izrada Studije kvaliteta zraka, zagađivača i predlog mjera na poboljšanje stanja.

2.2. Očekivane izmjene u organizaciji

Izmjene u organizaciji Jedinog organa uprave u narednom periodu odnose se uglavnom na prirodan odliv kadrova usljed odlaska u penziju i u skladu sa ukazanim potrebama popunjavanje upražnjenih pozicija sa važećim internim aktima.

Kada su u pitanju izmjene u organizaciji Odjeljenje za internu reviziju, možemo konstatovati je Odjeljenje oformljeno i djelovalo kroz jednog zaposlenog internog revizora od 01.01.2018.godine . U martu 2019.godine je primljen i Glavni interni revizor, tako da shodno propisanoj Metodologiji rada interne revizije Odjeljenje funkcioniše u minimalnom kapacitetu. Prema informacijama koje posjedujemo u 2022.godini nije predviđeno popunjavanje Odjela za internu reviziju.

2.3. Stanje razvoja finansijskog upravljanja i kontrole

Interna kontrola i njena uspostava u Federaciji BiH regulisana je Zakonom o budžetima, Zakonom o trezoru i Zakonom o finansijskoj unutarnjoj kontroli.

Sistem internih kontrola (kao pojam) podrazumijeva skup politika i postupaka koje je usvojila organizacija radi razumnog ujeravanja da će kratkoročni i dugoročni ciljevi organizacije biti ostvareni. Djelotvorni sistemi interne finansijske kontrole podrazumijevaju da su unutar organizacione strukture uspostavljene jasne granice nadležnosti i odgovornosti na svim nivoima upravljanja sa jasno utvrđenim ciljevima. Rukovodioci (na svim nivoima) su odgovorni da se u realizaciji poslovnih ciljeva poštuju zakoni i propisi, standardi kvalitete i rokovi, a da se pri tome osigura ekonomično i efikasno korištenje sredstava.

Detaljnije upute o uspostavljanju sistema internih kontrola date su u Smjernicama za uspostavu i jačanje interne kontrole kod budžetskih korisnika (Sl. novine FBiH br. 19/05). Sistem internih kontrola se dijeli na :upravljačke, administrativne i računovodstvene. Da bi bile djelotvorne interne kontrole prije donošenja Pravilnika o internim kontrolama i internim kontrolnim postupcima, bilo je neophodno u skladu sa Smjernicama donijeti 26 pravilnika, procedura i instrukcija. U ovom trenutku nemamo usvojenu većinu predviđenih pravilnika i procedura . Donesen je Pravilnik o internim kontrolama i internim kontrolnim postupcima za nivo općine.

Stupanjem na snagu Zakona o finansijskom upravljanju i kontroli u javnom sektoru u FBiH (Sl. novine FBiH br. 38/16) i podzakonske legistative uvodi se sistem upravljanja rizicima u cilju unapređivanja finansijskog upravljanja i odlučivanja u realizaciji općih ciljeva organizacije, kao što su:

- usklađenost poslovanja sa propisima, planovima, ugovorima, politikama i procedurama;
- obavljanje aktivnosti na pravilan, etičan, ekonomičan, efikasan i efektivan način;
- zaštita imovine, obaveza i drugih resursa od gubitka koji mogu nastati lošim upravljanjem, neopravdanim trošenjem i korištenjem, te zaštita od nepravilnosti, zloupotrebe i prevara;
- pouzdano, potpuno i pravovremeno finansijsko izvještavanje i praćenje rezultata poslovanja.

Općina Lukavac ima imenovanog koordinatora za FUK-a (Finansijske unutarnje kontrole) . U narednom periodu očekujemo izradu mapi procesa, registre rizika kao i sve prateće legistative u formi pravilnika, instrukcija i sl.

Ocjenu sistema internih kontrola vrši interna revizija koja je svojim objektivnim pristupom i nepristrasnim rezultatima nameće kao funkcija značajna za praćenje poslovnih procesa, procjenu rizika i ocjenu sistema internih kontrola u Jedinostvenom organu uprave.

III. CILJEVI ODJELJENJA ZA INTERNU REVIZIJU

Vizija Odjeljenja za internu reviziju definiše osnovu strategije i ciljeve navedene u planskim dokumentima (strateškim i godišnjim) i aktivnostima vezanim za postizanje operativnih ciljeva interne revizije.

Vizija Odjeljenja za internu reviziju Općine Lukavac je da:

„Kroz obavljanje internih revizija osigurati nezavisno i objektivno mišljenje (ocjenu) o sistemu internih kontrola u Jedinostvenom organu uprave općine Lukavac, kao pomoć rukovodstvu u efikasnom izvršavanju njihovih obaveza, provjeravajući da li je provođenje upravljačkih i kontrolnih mehanizama odgovarajuće, ekonomično i dosljedno u odnosu na zakonske propise, metodologiju rada, interne akte, ugovore i druge propise, dajući preporuke i savjete u vezi sa aktivnostima koji je predmet revizije.“

Ovom Izjavom potvrđujemo da je **Misija interne revizije:**

„Izvršiti internu reviziju svih poslovnih procesa i aktivnosti Jedinostvenog organa uprave u skladu sa međunarodno priznatim standardima interne revizije i najboljom praksom. Interne revizije provesti na način da se osigura ispravno i transparentno izvještavanje o upotrebi resursa i postignutim rezultatima.“

Pružanjem stručnog mišljenja o sistemu internih kontrola i davanjem preporuka za njegovo poboljšanje, omogućiti preventivno i rano otkrivanje pogrešaka, odstupanja i nepravilnosti u obavljanju djelatnosti čime se osigurava da se potrošnja javnih sredstava i ispunjenje mandata (ciljeva) provodi u skladu sa zakonom i uspostavljenim računovodstvenim principima, kao principima ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti.

Svojim djelovanjem Odjeljenje za internu reviziju će poticati povećanje nivoa odgovornosti u obavljanju poslova iz nadležnosti Jedinostvenog organa uprave, a u cilju poboljšanja nivoa kvalitete i dostupnosti usluga iz djelatnosti uz optimiziranje troškova poslovanja.“

Temeljem postavljene vizije i misije Odjeljenja za internu reviziju identifikuje pojedinačne strateške ciljeve za naredni trogodišnji period 2022.-2024.godine:

- **Cilj 1.:** Provesti sve interne revizije obuhvaćene strateškim odnosno godišnjim planom rada;
Mjera: realizacija planova rada Odjeljenja za internu reviziju u 100%-tnom obimu. Pokretanje i okončanje svih planiranih revizija u utvrđenom roku.
- **Cilj 2.:** Redovnim izvještavanjem osigurati rukovodstvu potpune informacije o sistemu unutrašnjih kontrola, a kao pomoć i podrška u donošenju upravljačkih i operativnih odluka;
Mjera: periodično Izvještavanje o realizaciji plana rada Odjeljenja za internu reviziju i o realizaciji datih preporuka po izvještajima o obavljenim internim revizijama – najmanje 1 izvještaj u toku godine.

- **Cilj 3.:** Povećati odgovornost u trošenju sredstava i upravljanju imovinom analizom ključnih procesa u upravljanju resursima i praćenjem realizacije pojedinačnih procesa i aktivnosti sa stajališta usklađenosti sa zakonskom regulativmom te analizom ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti.
Mjera: izvještaji o obavljenim internim revizijama u skladu sa utvrđenim planovima rada i prema ukazanim potrebama. Ciljani broj izvršenih internih revizija u odnosu na planirano -100%.
- **Cilj 4.:** Povećati kvalitetu i pouzdanost finansijskih procesa putem preporuka organima i licima koji utiču na upravljanje sredstavima i Jedinstvenim organom uprave.
Mjera: jasne i sažete preporuke ,jasno definisane mjere za realizaciju preporuka,periodično izvještavanje o realizaciji datih preporuka po izvještajima o obavljenim internim revizijama. Obavještenje o sveobuhvatnoj ocjeni internih kontrola putem godišnjih izvještaja.
- **Cilj 5.:** Promovisati usklađenost poslovanjea sa važećim propisima , politikama i procedurama, te inicirati donošenje novih ili izmjene postojećih u cilju unapređenja postojećeg sistema internih kontrola.
Mjera: putem izvještaja o obavljenim internim revizijama sugerisati izmjenu i/ili usklađivanje inzternih akata sa važećim propisima u dijelu gdje je to neophodno.
- **Cilj 6.:** Osposobiti Odjeljenje za internu reviziju da aktivnosti interne revizije obavlja u realnom vremenu.
Mjera: kadrovski ojačati Odjeljenje za internu reviziju tj. popuniti radno mjesto Interni revizor –dipomirani pravnik.Obezbijediti kontinuiranu profesionalnu edukaciju internih revizora u skaldu sa propisima iz oblasti računovodstva i revizije, javnih nabavki , finansijske unutarnje kontrole i svih značajnih oblasti sa kojima se interni revizori susreću prilikom obavljanja interne revizije.
- **Cilj 7.:** Dati doprinos u razvoju i implementaciji struke interne revizije.
Mjera: kontinuirano pratiti razvoj struke interne revizije i njenu implementaciju u javnom sektoru, podnositi inicijative CHJ-u i drugim organima sa prijedlozima za unapređenje i otklanjanje određenih nedoumica u dijelu implamentacije propisa koji regulišu rad interne revizije.

Vrijednosti po kojima Odjeljenje za internu reviziju želi biti prepoznatljivo su:

- profesionalnost i izvrsnost
- odgovornost i pouzdanost
- neovisnost
- savjesnost i profesionalna etičnost
- timski rad

IV. REVIZORSKI UNIVERZUM I UTVRĐIVANJE RIZIKA

Prema standardnima interne revizije, rad revizije mora biti planiran, kontroliran i na odgovarajući način dokumentiran u svrhu utvrđivanja prioriteta, oblikovanja i ostvarivanja ciljeva. U skladu s tim, Strateški plan interne revizije Općine Lukavac, temelji se na Metodologiji rada interne revizije u javnom sektoru u Federaciji BiH i Priručnika za procjenu rizika i planiranje interne revizije u javnom sektoru u Federaciji BiH (Sl. novine FBiH br.106/14) , uz ograničenu procjenu koja se obavlja na temelju:

- Formulisanja revizorskog univerzuma što podrazumijeva identifikaciju područja i procesa od značaja za Općinu Lukavac, a gdje moguća poboljšanja efikasnosti i jačanja internih kontrola mogu rezultirati značajnim ukupnim koristima za organizacione jedinice, ključne procese, funkcije, lokacije i dr. Revizorski univerzum predstavlja polaznu tačku za izradu strateškog plana interne revizije;
- Razgovora sa Općinskim načelnikom i ključnim rukovodiocima koji su svjesni rizičnih područja i koji će podržati provođenje interne revizije;
- Utvrdivanje i kategorizaciju specifičnih rizika. Cilj interne revizije je da detaljno razumije rizike sa kojima se Jedinostveni organ uprave suočava , njihov potencijalni uticaj i vjerovatnoću, kako bi se moglo izvršiti bodovanje općih faktora rizika radi odabira predmetne revizije;
- Određivanje prioriteta prilikom planiranja revizije, a što uključuje i bodovanje i ponderisanje faktora za odabir;
- Pristup strateškom i godišnjem planiranju interne revizije i planiranje pojedinačnih internih revizija temeljeno na procjeni rizika.

Podaci potrebni za za razumijevanje revizorskog univerzuma dobivaju se iz ključnih dokumenata i informacija kao što su: ključni zakoni i propisi koji regulišu poslovanje Jedinostvenog organa uprave, strateški dokumenti, dostupni izvještaji, organizaciona šema i ostali dokumenti.

Kao izvori informacija za potrebe identifikovanja revizorskog univerzuma korišteni su dokumenti : Budžet općine Lukavac za 2022-2024.godinu, Odluka o izvršenju Budžeta općine Lukavac, Program rada općinskog načelnika za 2022.godinu, Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji Jedinostvenog organa državne službe općine Lukavac(Sl.glasnik 3/19, 10/19,11/19 i 1/20), Izvještaji o radu Pomoćnika općinskog načelnika za predhodnu godinu, Izvještaj Ureda za reviziju institucija u FBiH o obavljenoj reviziji finansijskih izvještaja za 2007.godinu.

Cilj interne revizije je da detaljno razumije rizike sa kojima se organizacija suočava , njihov potencijalni utjecaj i vjerovatnoću, kako bi se moglo pristupiti njihovoj procjeni radi odabira predmeta interne revizije i prioriteta u njihovom obavljanju.

V. PROCJENA RIZIKA

Utvrdivanje rizika podrazumijeva sagledavanje opasnosti , identifikovanje prijetnji po ostvarivanje ciljeva organizacije i prepoznavanje negativnih posljedica.Kroz utvrđivanje rizika nastoji se utvrditi izloženost organizacije, njenih ciljeva i procesa neizvjesnostima pravnog, političkog ekonomskog, socijalnog i tehnološkog okruženja u kojem djeluje.

Procjena rizika je način za procjenu slabih tačaka sistema ili procesa, čime se osiguravaju argumenti za korištenje resursa revizije u dugoročnom periodu. Značajnu pomoć u procjeni rizika svakako bi bilo postojanje funkcionalnog sistema upravljanja rizicima u organizaciji, koji bi internim revizorima služio kao osnov za vršenje vlastite

procjene rizika. U ovom trenutku procjena rizika od strane nadležnih službi nemamo, kao što nemamo mape procesa.

U procjeni rizika za predstojeći trogodišnji period oslonili smo se na vlastitu procjenu rizika, temeljeno na izvještajima o predhodnoj finansijskoj reviziji, dosadašnjim iskustvima i očekivanjima u narednom periodu.

V.1. Faktori rizika

Da bi se lakše shvatio i sagledao potencijalno beskrajn broj pojedinačnih rizika sa kojima se suočava Jedinствен organ uprave općine Lukavac, korisno je pojedinačne rizike rasporediti u kategorije.

Obzirom da je procjena rizika u suštini zasnovana na subjektivnoj ocjeni onoga ko vrši procjenu, pristupi i tehnike koji se primjenjuju u procjeni rizika trebaju biti što j moguće više sistematizovani, koncizni i jasni da bi procjenu rizika učinile što je moguće više objektivnijom.

Odjeljenje za internu reviziju je uzelo u razmatranje pet (5) osnovnih grupa/faktora rizika za koje je procijenjeno da mogu imati rizičan uticaj na ciljeve i aktivnosti organizacije.

Faktori rizika su sledeći:

- VANJSKI RIZICI-rizici koji se odnose na vanjsko okruženje/izvan Jedinstvenog organa uprave;
- POSLOVNI RIZICI: OPERATIVNI I FINANSIJSKI – rizici koji se odnose na planiranje, procese, bezbjedonosne i druge sisteme;
- KADROVSKI, ORGANIZACIONI I SIGURNOSNI RIZICI- rizici koji se odnose na zaposlenike i organizaciju;
- REGULATORNI RIZICI –rizici sa aspekta zakonitosti i ispravnosti; i
- REPUTACIONI RIZICI – rizici koji se odnose na komunikaciju i informisanje

Pojašnjenja grupa/faktora rizika odnosno pitanja koja se vežu za svaku grupu rizika kao i primjeri/asocijacije mogućih rizika dato je u *Prilogu 1* ovog dokumenta.

Bodovanje grupa/faktora rizika služi za rangiranje potreba za revidiranjem pojedinačnih predmeta revizije iz cjelokupnog revizijskog univerzuma.

Faktori rizika se procjenjuju u pogledu uticaja i vjerovatnoće:

- kroz bodovanje utjecaja ili posljedica definišu se finansijske ili nefinansijske posljedice po organizaciju ukoliko se rizik materijalizuje.
- kroz bodovanje vjerovatnoće, definišu se mogućnosti/vjerovatnoća da se rizik materijalizuje

Mogu biti razvijeni različiti metodi bodovanja, ali u cilju što jednostavnijeg i razumljivijeg pristupa, Odjeljenje za internu reviziju je koristio bodovanje od 1 do 3, pri čemu je:

1 bod – vjerovatnoća nastanka rizika je niska, odnosno uticaj rizika na ostvarenje ciljeva i/ili poslovnih procesa je nizak

2 boda – vjerovatnoća nastanka rizika je srednja (rizičan događaj se ponekad može dogoditi); utjecaj rizika na ostvari-

vanje ciljeva i/ili poslovnih procesa je srednji (postoji mogućnost finansijskih gubitaka, umanjeње imovine, žalbe korisnika i sl.)

3 boda – vjerovatnoća nastanka rizika je visoka (rizičan događaj se može očekivati); uticaj rizika na ostarenje ciljeva i/ili poslovnih procesa je visok (mogućnost značajnih finansijskih gubitaka, umanjeња imovine, veliki broj žalbi korisnika, prekid poslovnog procesa ili programa, značajan uticaj na realizaciju ciljeva i sl.)

Detaljnije pojašnjenje bodovanja grupa/faktora rizika vjerovatnoće utjecaja dati su u *Prilogu 2* ovog dokumenta.

V.2. Rezultati procjene rizika za potrebe strateškog planiranja

Glavno pitanje sa kojima se susreću svi interni revizori je: kako rasporediti ograničene resurse interne revizije na efikasan način, odnosno kako odabrati šta revidirati? Procjena rizika je razmatranje vjerovatnog značajnog efekta neizvjesnih događaja, a cilj ovakvog pristupa planiranju je da se osigura da *interni revizori pregledaju oblasti koje predstavljaju najveći rizik po ostvarenje ciljeva organizacije, kao i da se resursi interne revizije usmjere na reviziju najznačajnijih oblasti poslovanja.*

Procjena rizika je razmatranje vjerovatnog značajnog efekta neizvjesnih događaja, a cilj ovakvog pristupa planiranju je da se osigura da interni revizori pregledaju oblasti koje predstavljaju najveći rizik po ostvarenje ciljeva organizacije kao i da se resursi interne revizije usmjere na na reviziju najznačajnijih oblasti poslovanja.

Procjena rizika za potrebe strateškog i godišnjeg planiranja usmjerena je na rizike u vezi sa isunjavanjem ciljeva organizacije, dok je procjena rizika za svaki pojedinačni revizorski angažman fokusira na aktivnosti i rizike za proces/ sistem koji je predmet revizije.

Federalno ministarstvo finansija je u cilju sistematičnog, efikasnog i jednoobraznog pristupa procjeni rizika, objavilo Priručnik za procjenu rizika i planiranje interne revizije u javnome sektoru koji olakšava i promovira isunjavanje standarda profesionalne prakse koji se odnose na rizik i planiranje.

U prilogu Priručnika su dati i odgovarajući obrasci putem kojih se dokumentuje procjena rizika na strateškom nivou (Obrasci: prilozi od A do G).

Popunjeni obrasci su sastavni dio ovog dokumenta.

Odjeljenje za internu reviziju je kroz vlastitu procjenu ranga ključnih faktora rizika dao procjenu (bodovanje) vjerovatnoće i uticaja navedenih faktora sa aspekta poslovnih procesa i organizacionih jedinica unutar jedinstvenog organa uprave.

U procjeni rizika vodili smo se izdanim Izveštajem predhodno obavljene revizije od strane Ureda za reviziju institucija FBiH, sadržajem do sada datih preporuka predhodno obavljenih internih revizija, aktualnim pitanjima i problemima sa kojima se Općina Lukavac suočava.

Tako su, u konačnici, procijenjeni faktori/grupe rizika, odnosno njihov pojedinačan značaj i uticaj u ukupnoj izloženosti rizicima na sljedeći način:

- Vanjski rizici – 15%
- Poslovni rizici (operativni i finansijski) – 40%
- Kadrovski i organizacioni rizici – 20%
- Regulatorni rizici – 10%
- Reputacioni rizici – 15%